บทที่ 2

ปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

2.1 ปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

ปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายเป็นหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญมากที่สุดที่มนุษยชาติต้องเผชิญ ซึ่งปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายนั้นเป็นกระบวนการที่เกิดจากความเสื่อมโทรมของดินเป็นต้นเหตุสำคัญ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและจากกิจกรรมของมนุษย์โดยมีผลกระทบเป็นการเฉพาะต่อพื้นที่แห้งแล้ง ซึ่งสภาพทางนิเวศน์ที่เปราะบางอยู่แล้วผลกระทบที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดจากการแปรสภาพเป็นทะเลทรายก็คือการเสื่อมโทรมของทุ่งหญ้าที่ใช้เลี้ยงสัตว์และการผลิตอาหารที่ลดลงเกิดความยากจนและการขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรง Worldwatch Institute ได้ประมาณว่าในแต่ละปีจะมีการสูญเสียหน้าดินรวมกันทั่วโลกสูงถึง 24 พันล้านตัน เมื่อเกิดความเสื่อมโทรมของดินในเขตแห้งแล้งก็จะทำให้เกิดการแปรสภาพเป็นทะเลทราย ปัจจุบันพื้นที่หนึ่งในสี่ของโลกประสบกับปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายนี้[1] ซึ่งมีหลายทวีปที่ได้ประสบปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทราย เช่น ทวีปแอฟริกากับปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายมากที่สุดในโลก โดยสองในสามของทวีปแอฟริกาเป็นทวีปที่แห้งแล้งหรือเป็นทะเลทราย และสามในสี่ส่วนของทวีปแอฟริกาประสบกับปัญหาการเสื่อมโทรมของที่ดิน ทวีปเอเชียการแปรสภาพเป็นทะเลทรายปรากฏอย่างชัดเจนในหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามทวีปเอเชียซึ่งมีจำนวนเนื้อที่รวมทั้งหมด 4.3 ล้านเฮคแท (1 เฮคแทเท่ากับ 10,000 ตารางเมตร) จะมีพื้นที่ประมาณ 1.7 ล้านเฮคแทที่เป็นพื้นที่แห้งแล้งมาก ทวีปละตินอเมริกาและแคริบเบียนนั้นแม้ว่าจะเป็นที่รู้กันดีว่าดินแดนนี้เป็นป่าดิบชื้น แต่ในทวีปละตินอเมริกาและแคริบเบียนกลับพื้นที่ถึงหนึ่งในสี่ส่วนที่เป็นทะเลทรายและพื้นที่แห้งแล้งประมาณ 20,533,000 ตารางกิโลเมตร ดังภาพที่ 2.1

---

[1] โสภณ ชมชาญ, "ประเทศไทยกับอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายในประเทศที่ประสบปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง และ/หรือ การแปรสภาพเป็นทะเลทรายโดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา," เอกสารประกอบการประชุมวิชาการกรมพัฒนาที่ดิน ครั้งที่ 7 ในวันที่ 21-24 สิงหาคม 2544, หน้า 1.

ภาพที่ 2.1 แสดงการแปรสภาพเป็นทะเลทรายของโลก

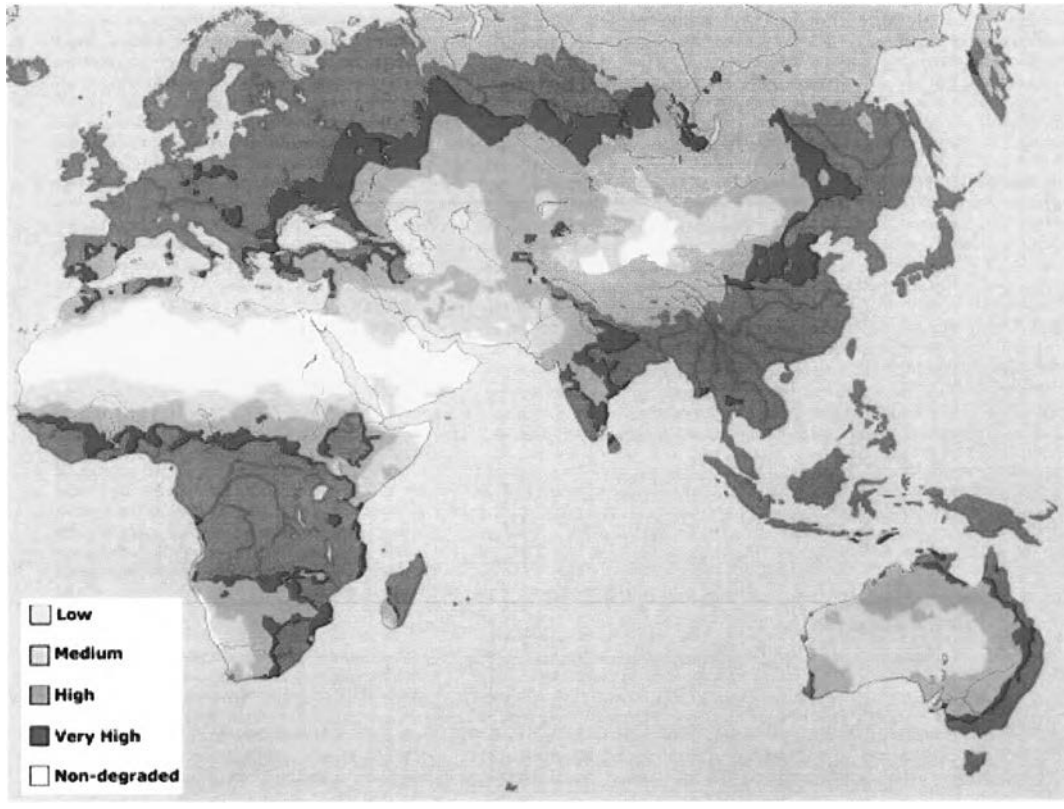

แหล่งที่มา: โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ

จะเห็นได้ว่าปัจจุบันปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายได้ส่งผลกระทบในหลายพื้นที่ของโลก ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ประมาณการไว้ว่า ปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายนี้คุกคามประชากรมากกว่า 785 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.7 ของประชากรโลกที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห้งแล้งทั้งหมด ในจำนวนนั้นมีประชากร 60 - 100 ล้านคน ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการที่ผืนดินให้ผลผลิตลดน้อยลง พร้อมกับต้องเผชิญกับปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทราย ยิ่งไปกว่านั้นโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ* (United Nations Environment Program หรือ UNEP) ยังได้

---

* โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program หรือ UNEP) เป็นองค์การชำนัญพิเศษของสหประชาชาติมีหน้าที่ในการประสานงานเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมของโลก ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าภารกิจและบทบาทของโครงการสิ่งแวดล้อมของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นมีกว้างขวางมากครอบคุลมทั้งในระดับประเทศและในระดับโลกเห็นได้จาก Mission Statement :

ประเมินด้วยว่า หากแนวโน้มดังกล่าวยังคงดำเนินต่อไปโดยไม่ลดความรุนแรงลงพื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เลี้ยงสัตว์ และพื้นที่ราบลุ่มน้ำประมาณ 8 พันล้านเอเคอร์จะตกอยู่ในข่ายเสี่ยงอันตรายภายในสิ้นสุดศตวรรษนี้ ซึ่งจะคุกคามความเป็นอยู่ของประชากรประมาณ 1.2 พันล้านคนจากจำนวนประชากรโลกทั้งหมด 5.5 พันล้านคน [2]

2.1.1 สาเหตุของการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

คำว่า "การแปรสภาพเป็นทะเลทราย" (Desertification) ได้รับการนิยามในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ว่าเป็น "ความเสื่อมโทรมของที่ดินในพื้นที่แห้งแล้ง กึ่งแห้งแล้ง และบริเวณพื้นที่แห้งแล้งของเขตภูมิอากาศกึ่งชื้น อันเนื่องจากปัจจัยหลายอย่างรวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและกิจกรรมของมนุษย์"[3] ด้วยคำนิยามนี้ให้ความหมายโดยนัยว่าการแปรสภาพเป็นทะเลทรายนั้นเกิดขึ้นได้จากทั้งปัจจัยที่เกิดจากมนุษย์และปัจจัยที่เกิดจากธรรมชาติ ดังนี้

2.1.1.1 ปัจจัยที่เกิดจากมนุษย์

ปัจจัยที่เกิดจากมนุษย์ที่ทำให้เกิดการแปรสภาพเป็นทะเลทรายนั้นเกิดจาก 4 กิจกรรมใหญ่ๆ คือ การทำเกษตรกรรมที่มากเกินไป การทำปศุสัตว์ที่มากเกินไป การตัดไม้ทำลายป่า และการทำชลประทานอย่างไม่ถูกวิธี[4] รายละเอียดดังนี้

"To provide leadership and encourage partnership in caring for the environment by inspiring , informing and enabling nations and peoples to improve their quality of life without compromising that of future generations"

[2] William C. Burns, "The International Convention to Combat Desertification : Drawing a line in the Sand," Michigan Journal of International law. (1995): 2.

[3] มาตรา 1 (ก) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ

[4] Grainger Alan, Desertification : how people make deserts, how people can stop, and why they don't (Washington DC: Earthscan, 1986), p. 10.

1. การทำเกษตรกรรมที่มากเกินไป

การทำเกษตรกรรมที่มากเกินไปจะไปเกิดขึ้นเมื่อเกษตรกรทำการเพาะปลูกบนผืนดินอย่างมากมายเกินกว่าที่ผืนดินจะอำนวยความอุดมสมบูรณ์ให้ได้ตามธรรมชาติ ผืนดินที่แห้งแล้งจะอ่อนไหวอย่างมากต่อการเพาะปลูกที่มากเกินไป เนื่องจากมีน้ำปริมาณที่น้อยมาก ทำให้ดินไม่ถูกชะล้างและกระบวนการระเหยกลายเป็นไอจะทำให้เกิดการสั่งสมสารละลายเกลือที่บริเวณผิวดิน เป็นเหตุให้ดินขาดแคลนธาตุอาหารที่จำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งไนโตรเจนและฟอสฟอรัส ซึ่งเป็นธาตุอาหารที่ทำให้เกิดการสลายตัวของพืชและสัตว์ จนทำให้เกิดการแปรสภาพเป็นทะเลทรายได้ในที่สุด

การทำการเกษตรกรรมที่มากเกินไปในพื้นที่แห้งแล้งจนทำให้เกิดการแปรสภาพเป็นทะเลทรายนั้นมาจาก 2 สาเหตุหลัก คือ การเพิ่มของจำนวนประชากร และการขยายตัวของพืชเศรษฐกิจ

ก. การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรทำให้ต้องมีการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคของประชากร ซึ่งมีการวิจัยว่าประชากรต้องบริโภคเมล็ดธัญพืชถึง 250 กิโลกรัมต่อคนในแต่ละปี แต่ในพื้นที่แห้งแล้งบางแห่งสามารถให้ผลผลิตได้เพียง 100 -200 กิโลกรัมต่อคนในแต่ละปีเท่านั้น ทำให้มีการทำการเกษตรกรรมที่เพิ่มมากขึ้นและลดระยะเวลาการเว้นช่วงเพาะปลูกให้น้อยลง ซึ่งการลดระยะเวลาเว้นช่วงเพาะปลูกเป็นการทำลายความสามารถในการเจริญเติบโตของพืช เนื่องจากการเว้นช่วงระยะเวลาทำให้ผืนดินมีโอกาสฟื้นความอุดมสมบูรณ์และสร้างสมธาตุอาหารขึ้นมาใหม่

ข. การขยายตัวของพืชเศรษฐกิจทำให้ประเทศกำลังพัฒนาจึงเริ่มหันมาเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจแบบเดี่ยวกันมากขึ้น เช่น ฝ้าย หรือถั่ว ซึ่งการปลูกพืชดังกล่าวนั้นทำให้ระยะเวลาการพักตัวของดินสั้นลง ซึ่งล้วนแต่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเสื่อมโทรมของที่ดินในที่สุด เช่นเดียวกับในประเทศไทยที่เกษตรกรหันมาปลูกมันสำปะหลังแทนการปลูกข้าว เป็นผลให้เกิดการรุกรานพื้นที่ป่าไม้และทำการเกษตรกรรมที่มากเกินไป

2. การทำปศุสัตว์มากเกินไป

การทำปศุสัตว์มากเกินไปเกิดขึ้นเมื่อมีสัตว์หนาแน่นเกินไป และมีสัตว์หลากหลายประเภทเกินไปในพื้นที่เดียวกัน การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ทำให้มีการทำปศุสัตว์ในพื้นที่แห้งแล้งมากขึ้นตามไปด้วย จนนำไปสู่ปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายได้ เนื่องจาก

ก. จำนวนสัตว์ที่มีมากเกินไปจะทำลายพืชผักผลไม้โดยการบริโภคหรือเหยียบย่ำ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการกัดเซาะหน้าดินได้ด้วย การทำปศุสัตว์มากเกินไปบนพื้นที่จำกัดยังทำให้สูญเสียพันธุ์พืชที่เป็นประโยชน์ต่อดินบางชนิดอีกด้วย เช่น หญ้าบางชนิดมีคุณสมบัติในการคลุมดินได้ดี ช่วยต้านความแห้งแล้งและยึดเกาะหน้าดินไม่ให้ถูกน้ำและลมกัดเซาะไป

ข. รอยเท้าสัตว์ต่างๆ ที่เหยียบย่ำลงบนผืนดินซ้ำๆ ด้วยน้ำหนักของตัวสัตว์ ทำให้ดินเกิดการอัดตัวแข็งจนน้ำไม่สามารถแทรกซึมลงไปในชั้นดินได้ ทำให้เปลือกดินเป็นชั้นแห้งแข็งและถูกกัดเซาะได้ง่าย

3. การตัดไม้ทำลายป่า

การตัดไม้ทำลายป่าเกิดขึ้นอย่างมากในโลกที่กำลังพัฒนา อันรวมถึงพื้นที่แห้งแล้งในทวีปแอฟริกา เอเชีย และตะวันออกกลางด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาขององค์กรอาหารและพืชผลทางการเกษตร (Food & Agriculture Organization หรือ FAO) ที่ระบุว่าป่าไม้ 4 ล้านเฮคแท ในพื้นที่แห้งแล้งถูกทำลายลงทุกปี เช่น ประเทศอูกันดาในทวีปแอฟริกาพื้นที่ป่าไม้ 31 พันล้านตารางกิโลเมตร ลดลงเหลือ 6 พันล้านตารางกิโลเมตรใน 90 ปีที่ผ่านมา และประเทศปากีสถานในทวีปเอเชียพื้นที่ป่าไม้ลดลงเหลือแค่ร้อยละ 5 ของพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด

การตัดไม้ทำลายป่าเกิดมาจาก 2 สาเหตุ คือ

ก. ความต้องการผลิตผลเพื่อบริโภคที่มากขึ้น ทำให้ตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำพื้นที่ไปใช้ในการเพาะปลูก

ข. ความต้องการใช้เชื้อเพลิงที่มากขึ้น ประชากรประมาณ 1 ใน 3 ของโลก ยังใช้ไม้เป็นเชื้อเพลิงในการให้ความร้อนสำหรับการทำอาหารและสร้างความอบอุ่น ทำให้มีการตัดไม้ทำลายป่ามากขึ้นจนการเจริญเติบโตตามธรรมชาติไม่สามารถทดแทนกันได้

การสูญเสียผืนป่าเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทราย เนื่องจากต้นไม้มีบทบาทสำคัญมากในการปกป้องดิน โดยต้นไม้จะช่วยให้เกิดความสมดุลในดิน และสร้างเสริมแร่ธาตุที่สำคัญให้กับดินด้วย และรากต้นไม้และพืชต่างๆ จะช่วยยึดเกาะดิน ทำให้ช่วยป้องกันการกัดเซาะจากลมและน้ำ เมื่อจำนวนของต้นไม้ลดลงทำให้ความสามารถในการกักเก็บน้ำของดินลดลง เกิดการสะสมของโคลนและทำให้ประสิทธิภาพของการทำชลประทานและแหล่งกักเก็บน้ำลดน้อยลง ซึ่งจะนำไปสู่การแปรสภาพเป็นทะเลทรายในที่สุด

4. <u>การทำชลประทานที่ไม่ถูกวิธี</u>

การทำชลประทานที่ไม่ถูกวิธีทำให้มีการระบายน้ำอย่างเหมาะสม จะเกิดการสะสมของเกลือจนเกิดเป็นสารละลายเกลือและสะสมในดิน จนทำให้เกิดดินเค็มและความเค็มของดินทำให้เกิดความไม่สมดุลของธาตุอาหารและขาดน้ำ ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช อีกทั้งยังทำให้เมตาบอลิซึมระหว่างสารประกอบของดิน กับอากาศและวัฏจักรการหมุนเวียนของน้ำ ซึ่งหล่อเลี้ยงวัฏจักรของสิ่งมีชีวิตกับแร่ธาตุต่างๆ แย่ลง ทำให้เกิดการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

ในหลายๆ ส่วนของโลกต้องประสบกับปัญหาการปนเปื้อนของสารละลายเกลือ ซึ่งการทำชลประทานในพื้นที่ทะเลทรายกว่าครึ่งหนึ่งพบที่แถบทวีปเอเชียใต้ เช่น พื้นที่ร้อยละ 20 ของพื้นที่ทางการเกษตรของประเทศอินเดียหรือคิดเป็นมากกว่า 8 ล้านเฮคแท ได้รับผลกระทบจากการเกิดสารละลายเกลือ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการแปรสภาพเป็นทะเลทราย ส่วนในประเทศอียิปต์ที่ต้องพึ่งพาการชลประทานเป็นอย่างมากในการทำการเกษตรกรรมพบว่าร้อยละ 35 ของพื้นที่ชลประทานทั้งหมดต้องพบกับปัญหาการสะสมของสารละลายเกลือ และรายงานจากองค์กรสิ่งแวดล้อมโลก (the environmental organization on Earth Action) แสดงว่ามีพื้นที่ 1.25 ล้านเอเคอร์ ที่ต้องเกิดการแปรสภาพเป็นทะเลทรายในแต่ละปี อันเนื่องจากสาเหตุการทำชลประทานที่ไม่ถูกวิธีและไม่เหมาะสม

2.1.1.2 ปัจจัยที่เกิดจากธรรมชาติ

ปัจจัยที่เกิดจากธรรมชาตินั้นมีบทบาทที่ชัดเจนในกระบวนการแปรสภาพเป็นทะเลทราย เนื่องจากยากที่จะคำนวณสภาพภูมิอากาศที่จะเกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำ ความแปรปรวนของฝนเป็นสาเหตุหลักของความแปรปรวนในการสร้างผลผลิตและการตัดสินใจนำพื้นที่กสิกรรมไปใช้งาน และความหลากหลายของการเจริญเติบโตของพืชในแต่ละช่วงปีก็ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนช่วงของฝน เมื่อมีการเจริญเติบโตของพืชลดลงจะนำไปสู่ปัญหาหน้าดินถูกกัดเซาะ ซึ่งเป็นหนทางไปสู่การเกิดการแปรสภาพเป็นทะเลทรายได้[5]

2.1.2 ผลกระทบของการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

ปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อประชากรและประเทศต่างๆ คือ ทำให้ความสามารถทางการผลิตที่ลดลงในเชิงเกษตรกรรม ความสูญเสียสามารถทางการผลิตในเชิงการเงิน ความวุ่นวายในเมืองและผู้อพยพย้ายถิ่น และการลดปริมาณของทรัพยากรพืชและสัตว์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้[6]

1. <u>ความสามารถทางการผลิตที่ลดลง : เชิงเกษตรกรรม</u>

การแปรสภาพเป็นทะเลทรายทำให้ความสามารถในการผลิตอาหารลดลง เช่น ทวีปแอฟริกาผลผลิตทางการเกษตรลดลงร้อยละ 25-50 ในพื้นที่ที่ประสบปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทราย นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่สามารถผลิตอาหารมารองรับได้เพียงพอ ปัจจุบันมีจำนวนประชากรถึง 5.8 พันล้านคน และจำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้น 93-95 ล้านคนต่อปี ซึ่งเป็นสถิติที่รวดเร็วที่สุดในประวัติศาสตร์ และการที่จะให้มีอาหารเพียงพอกับประชากรในปัจจุบัน และสามารถรองรับประชากรที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตได้ จะต้องสามารถผลิตอาหารให้ได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน 3 เท่า ซึ่งองค์การสหประชาชาติมีถ้อยแถลงว่า “หากกระบวนการแปรสภาพเป็นทะเลทรายไม่ชะลอตัวลงในอนาคตอันใกล้นี้

---

[5] William C. Burns, “The International Convention to Combat Desertification : Drawing a line in the Sand,” <u>Michigan Journal of International law</u>.: 8.

[6] Ibid., pp. 5-6.

การขาดแคลนอาหารของโลกจะทวีความรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็วภายในเวลาอีกไม่กี่สิบปี" ซึ่งถ้อยแถลงนี้ได้เป็นจริงแล้วในแถบทวีปแอฟริกา ส่วนในทวีปเอเชียที่ซึ่งคาดว่าจะมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 5 พันล้านคนใน 50 ปีข้างหน้านั้น การแปรสภาพเป็นทะเลทรายและสาเหตุอื่นของการเสื่อมโทรมของดินจะทำให้พื้นที่ที่เหมาะสำหรับการเพาะปลูกลดน้อยลง ทำให้ความสามารถทางการผลิตลดลงไปด้วย

2. <u>การสูญเสียความสามารถทางการผลิต : เชิงการเงิน</u>

การแปรสภาพเป็นทะเลทรายเป็นเหตุให้สูญเสียรายได้รวมประมาณ 43 พันล้านเหรียญสหรัฐต่อปี และการสูญเสียส่วนใหญ่จะได้เกิดขึ้นในประเทศที่กำลังพัฒนาในแถบทวีปเอเชียและแอฟริกา เช่น ประเทศจีนซึ่งการแปรสภาพเป็นทะเลทรายมีจำนวนเนื้อที่ถึง 1 ใน 3 ของประเทศ ทำให้ประเทศจีนต้องสูญเสียรายได้ถึง 800 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี โดยมีการประมาณการว่าในอีก 20 ปีข้างหน้ามูลค่าการสูญเสียรายได้จะเพิ่มขึ้นเป็น 850 พันล้านเหรียญสหรัฐ

นอกจากนี้ ยังมีการสูญเสียโดยทางอ้อมที่เกี่ยวข้องกับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย ไม่ว่าจะเป็นการทับถมของตะกอนจนเป็นชั้นหินตามทางน้ำและแหล่งกักเก็บน้ำ หรือการที่น้ำท่วมไร่นาและเขตเมือง รวมทั้งการที่ลมพัดพาเอาตะกอนเกลือมาสร้างความเสียหายให้กับผืนดินที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งการสูญเสียโดยทางอ้อมนี้อาจก่อให้เกิดความเสียหายคิดเป็นมูลค่าสูงกว่าความเสียหายจากผลกระทบโดยตรงก็เป็นได้

3. <u>ความวุ่นวายในเมือง : ผู้อพยพย้ายถิ่น</u>

ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีเรื่องทางการเมืองและความมั่นคงเข้ามาเกี่ยวข้องปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายเช่นกัน เมื่อการแปรสภาพเป็นทะเลทรายทำให้เกิดพื้นที่แห้งแล้งอย่างมากมายจนผู้คนต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปเพราะผืนดินไม่สามารถหล่อเลี้ยงพวกเขาได้อีกต่อไป นอกจากนี้ปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่พบจากการที่ทำให้ผู้คนต้องย้ายถิ่นฐานคือการแปรสภาพเป็นทะเลทรายทำให้เกิดความไม่สงบและการขัดแย้งกันทางการเมืองอย่างรุนแรง ในหลายประเทศผู้อพยพบางส่วนย้ายถิ่นฐานเข้ามาสู่เมืองเพื่อหางานทำ และรับบริการจากสังคม ทำให้เมืองในประเทศที่กำลังพัฒนามีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 8-10 ต่อปี ก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในที่สุด

4. <u>การลดปริมาณของทรัพยากรพืชและสัตว์</u>

พืชหลายชนิด เช่น ข้าวสาสี ข้าวบาเล่ย์ ข้างฟ่าง ลูกเดือย และอาหารปศุสัตว์ต่างๆ ที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในพื้นที่แห้งแล้ง หรือกึ่งแห้งแล้ง เมื่อเกิดการแปรสภาพเป็นทะเลทรายจะทำให้พืชผักหรือธัญพืชเหล่านี้ถูกทำลาย ซึ่งส่งผลให้เกิดการสูญเสียในทางเศรษฐกิจอีกด้วย โดยมีผลกระทบรุนแรงไม่น้อยไปกว่าการตัดไม้ทำลายป่า นอกจากนี้การแปรสภาพเป็นทะเลทรายยังทำให้สัตว์ต่างๆ ล้มตายไปเป็นจำนวนมาก

2.2 ประวัติความเป็นมาและลักษณะของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายในประเทศที่ประสบปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง และ/หรือการแปรสภาพเป็นทะเลทรายโดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา

2.2.1 ประวัติความเป็นมาของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ

ในปี ค.ศ. 1968 ได้เกิดเหตุการณ์วิกฤตขึ้นในดินแดน Sahel ของทวีปแอฟริกา ปริมาณน้ำฝนที่วัดจากอัตราเฉลี่ยในแต่ละปีเป็นจำนวน 284 มิลลิเมตร ได้ลดลงไปเป็น 122 มิลลิเมตร ในปี ค.ศ. 1968 และในปี ค.ศ. 1972 ได้ลดลงเหลือเพียง 54 มิลลิเมตร และในช่วง 6 ปีของสภาวะการขาดแคลนน้ำที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและแพร่กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดเป็นทะเลทรายแห่งใหม่และกระจายออกไปต่อเนื่องกับทะเลทรายใหญ่ในทางตอนเหนือของทวีปแอฟริกา ทำให้ประชากรประมาณสองแสนห้าหมื่นคนได้เสียชีวิตลง เนื่องจากขาดแคลนอาหาร ความแห้งแล้ง และการล้มป่วย นอกจากนั้นบรรดาสัตว์ต่างๆ ในพื้นที่ดังกล่าว อาทิเช่น ฝูงปศุสัตว์ แพะ และแกะ ก็ได้ล้มตายตามไปเป็นจำนวนหลายล้านตัว[7]

ปี ค.ศ. 1973 มีการจัดตั้งองค์การระดับภูมิภาคขึ้นคือสำนักงาน Sudano - sahelian ของสหประชาชาติ (the United nations Sudano - Sahelian Office หรือ UNSO)

---

[7] Ibid., pp. 6-7.

ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นร่วมกันระหว่างโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ* (the United Nations Development Program หรือ UNDP) กับโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program หรือ UNEP) โดยมีหน้าที่ในการประสานงานโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย และทำหน้าที่จัดการกองทุนการเงินขององค์การสหประชาชาติ (UN Trust Fund) เพื่อความพยายามป้องกันการแปรสภาพเป็นทะเลทรายในทวีปแอฟริกา ซึ่งเป็นทวีปที่ประสบปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายรุนแรงมากที่สุดในโลก นอกจากนั้น สำนักงาน Sudano - Sahelian ของสหประชาชาติยังได้ส่งเสริมระบบข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการตรวจสอบดูแลเครื่องชี้วัดสภาพภูมิอากาศที่เกี่ยวข้อง และทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแผนการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมในการป้องกันการแปรสภาพเป็นทะเลทรายในพื้นที่ 22 ประเทศในทวีปแอฟริกา

แต่ปรากฏว่าการดำเนินงานสำนักงาน Sudano - sahelian ของสหประชาชาติก็ยังไม่ประสบความสำเร็จในการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายในทวีปแอฟริกา อันเนื่องมาจากสาเหตุ 2 ประการคือ

1. ความขัดแย้งระหว่างสำนักงาน Sudano – Sahelian ของสหประชาชาติกับคณะกรรมการประจำระหว่างรัฐในการควบคุมภาวะแห้งแล้ง (the Permanent Inter-State Committee for Drought Control หรือ CILSS) ซึ่งเป็นองค์การระดับภูมิภาคซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยประเทศต่างๆ ของทวีปแอฟริกาตะวันตก ซึ่งเป็นผลให้การดำเนินงานขององค์การทั้งสองไม่ประสบความสำเร็จ

---

* โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Development Program หรือ UNDP) นี้เป็นองค์การชำนัญพิเศษของสหประชาชาติทำหน้าที่ประสานงานโครงการพัฒนาและให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคต่างๆ ของสหประชาชาติ องค์การนี้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2509 จัดว่าเป็นองค์การที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของโลก ได้ให้ความช่วยเหลือในโครงการต่างๆ ทั่วโลกหลายพันโครงการ โครงการที่โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติได้ให้การสนับสนุนได้แก่ โครงการด้านทรัพยากรธรรมชาติ การเพิ่มศักยภาพด้านการค้าการส่งออก การพัฒนากำลังคน การสร้างสิ่งจูงใจให้มีการสร้างทุน โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา และโครงการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เงินทุนที่ใช้ในโครงการของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติได้รับการบริจาคโดยสมัครใจของประเทศสมาชิกและองค์การระหว่างประเทศต่างๆ

2. สำนักงานพิเศษของ Sudano – Sahelian ได้ใช้ทรัพยากรอย่างไม่ได้สัดส่วนในการดำเนินโครงการต่างๆ เช่น การใช้ทรัพยากรในโครงการก่อสร้างถนนมากเกินไป โดยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อโครงการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

ปี ค.ศ. 1974 การประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (the United Nations General Assembly) ได้รับรองมติที่ 3337 ในเรื่อง "การดำเนินการของนานาชาติในการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย" (international action to combat desertification) และให้จัดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (United Nations Conference on Desertification หรือ UNCOD)

ปี ค.ศ. 1977 องค์การสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (United Nations Conference on Desertification หรือ UNCOD) ที่เมืองไนโรบี ประเทศเคนยา การประชุมดังกล่าวได้ตระหนักดีว่าการแปรสภาพเป็นทะเลทรายเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับทุกๆ ประเทศ โดยการประชุมดังกล่าวได้จัดทำ "แผนปฏิบัติการว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย" (Plan of Action to Combat Desertification หรือ PACD) โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการดังนี้ [8]

1. ป้องกันและระงับการเกิดการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

2. ฟื้นฟูดินแดนที่แปรสภาพเป็นทะเลทรายให้สามารถกลับมาถูกใช้ประโยชน์ได้

3. ส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับผลิตผลของพื้นที่แห้งแล้ง พื้นที่กึ่งแห้งแล้ง และบริเวณพื้นที่แห้งแล้งของเขตภูมิอากาศกึ่งชื้น รวมถึงในพื้นที่อื่นๆ ที่มีความเสี่ยงต่อการแปรสภาพเป็นทะเลทราย เพื่อที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าว

---

[8] Philippe Cullet, "Desertification," p. 4.

แผนปฏิบัติการว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้[9]

1. แผนปฏิบัติการแห่งชาติและแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาค ซึ่งรวมทั้งการประเมินสถานการณ์ของการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและการบริหารจัดการที่ดิน นอกจากนั้นยังรวมถึงมาตรการในการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย และการเพิ่มขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศต่างๆ

2. แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือกันในกลุ่มสหประชาชาติ ตลอดจนองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายร่วมกัน นอกจากนี้ยังรวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่ประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน

3. การประเมินผลจากการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

ปี ค.ศ. 1977 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้มีมติมอบหมายให้คณะที่ปรึกษาของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program หรือ UNEP) , ผู้บริหารของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ และคณะกรรมการประสานงานด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นผู้ดูแลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย ซึ่งในแผนปฏิบัติการว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายได้เรียกร้องให้มีการตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (Desertification unit) , คณะทำงานระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (an interagency working group on desertification หรือ IAWGD) และคณะที่ปรึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (a consultative group on desertification control) ขึ้นในโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ

---

[9] Ibid.

ปี ค.ศ. 1978 การประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้มีมติจัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (Desertification unit) ขึ้นภายในสำนักงานเลขาธิการของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมทุกประเภทที่เกี่ยวกับระบบนิเวศน์ของพื้นที่แห้งแล้งหรือกึ่งแห้งแล้ง และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย นอกจากนั้นยังมีหน้าที่เป็นเลขาธิการของคณะที่ปรึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการแปรสภาพเป็นทะเลทราย และคณะทำงานระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

ปี ค.ศ. 1978 การประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้มีมติให้จัดตั้งคณะที่ปรึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (the Consultative Group for Desertification Control หรือ DESCON) ซึ่งมีหน้าที่ในการรวบรวมและจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย รวมถึงเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการกำหนดนโยบาย นอกจากนั้นมีหน้าที่ในการหาแหล่งเงินบริจาคเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

ต่อมาในปี ค.ศ. 1978 ถึงปี ค.ศ. 1985 โครงการต่างๆ ของคณะที่ปรึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการแปรสภาพเป็นทะเลทรายขาดแคลนการสนับสนุนด้านการเงินอย่างหนัก เนื่องจากประเทศต่างๆ ที่ให้การสนับสนุนได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพียง 47 ล้านดอลลาร์ เมื่อเทียบกับต้นทุนที่แท้จริงของโครงการที่สูงถึง 540 ล้านดอลลาร์ ทำให้โครงการจำนวน 74 โครงการที่มีการขอรับการสนับสนุนทางการเงินจากคณะที่ปรึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการแปรสภาพเป็นทะเลทราย แต่มีเพียง 29 โครงการเท่านั้นที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินเพียงบางส่วน องค์การสหประชาชาติจึงได้ดำเนินการแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะที่ปรึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการแปรสภาพเป็นทะเลทราย โดยได้จัดตั้งบัญชีพิเศษสำหรับโครงการป้องกันการแปรสภาพเป็นทะเลทราย แต่ปรากฏว่าได้มีการบริจาคเงินเข้าบัญชีดังกล่าวเพียง 166,000 ดอลลาร์เท่านั้น ทำให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ จนในที่สุดที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้ตัดสินใจที่จะยกเลิกคณะที่ปรึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

ส่วนคณะทำงานระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (the Interagency Working Group on Desertification หรือ IAWGD) ถูกจัดตั้งโดยองค์การสหประชาชาติภายใต้การเสนอแนะของที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย โดยมีอำนาจหน้าที่ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ขององค์การสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับความพยายามป้องกันการแปรสภาพเป็นทะเลทราย อาทิเช่น World Bank , the Food & Agriculture Organization และ the World Health Organization อย่างไรก็ตาม ตัวแทนของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติได้ตรวจสอบ และสรุปว่าได้ทำการตรวจสอบองค์การดังกล่าวเป็นเรื่องไม่มีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายแต่อย่างใด

ปี ค.ศ. 1986 องค์การระหว่างรัฐบาลด้านความแห้งแล้งและการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (the Inter-Government Authority on Drought and Desertification หรือ IGADD) ถูกจัดตั้งโดยกลุ่มประเทศในทวีปแอฟริกา เพื่อที่จะจัดการกับปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทราย แต่การดำเนินงานขององค์การระหว่างรัฐบาลด้านความแห้งแล้งและการแปรสภาพเป็นทะเลทรายก็ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเกิดปัญหาในการดำเนินการระหว่างรัฐสมาชิกด้วยกันและปัญหาของความอ่อนแอของผู้นำ ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายได้

โดยสรุปแล้วการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (United Nations Conference on Desertification หรือ UNCOD) และโครงการต่างๆ ไม่ประสบความสำเร็จในการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย อันเนื่องมาจากปัจจัย 3 ประการ ดังนี้[10]

1. โครงการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายขาดการสนับสนุนทางการเงินอย่างหนัก

---

[10] William C. Burns, "The International Convention to Combat Desertification : Drawing a line in the Sand," Michigan Journal of International law. : 8.

2. ขณะที่แผนปฏิบัติการว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายได้เน้นให้มีการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการแห่งชาติและแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคอย่างจริงจัง แต่ปรากฏว่ามีเพียง 20 ประเทศจาก 99 ประเทศ ที่ได้ดำเนินการร่างแผนปฏิบัติการแห่งชาติเกี่ยวกับการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย ยิ่งไปกว่านั้นแผนปฏิบัติการแห่งชาติของประเทศต่างๆ มีเพียงไม่กี่ประเทศเท่านั้นที่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายได้อย่างแท้จริง

3. โครงการของประเทศต่างๆ หลายโครงการยังไม่มีการประเมินผลเกี่ยวกับค่าเสียโอกาสในเรื่องของเวลา ทรัพยากร และบุคลากรที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าว ซึ่งก็ก่อให้เกิดความเป็นห่วงจากรัฐบาลและผู้บริจาคเงินหลายรายว่า โครงการดังกล่าวที่เสนอมาหรือโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นจะไม่มีประโยชน์และไม่ประสบความสำเร็จในการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายเท่าที่ควร ทำให้ยากในการตัดสินใจที่จะสนับสนุนโครงการดังกล่าว

4. แผนปฏิบัติการว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายได้รับผลกระทบจากการขัดแย้งกันระหว่างองค์การต่างๆ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย เช่น ความขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการประจำระหว่างรัฐในการควบคุมภาวะแห้งแล้งและสำนักงานพิเศษของ Sudano-Sahelian ทำให้องค์กรทั้งสองไม่ประสบความสำเร็จในการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

ต่อมากระแสการอนุรักษ์และการจัดการสิ่งแวดล้อมจากนักวิชาการ นักอนุรักษ์และนักพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก เป็นเหตุให้ประเทศต่างๆ จากทั่วโลกตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมจนในที่สุดมีการจัดให้มีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development : UNCED) หรือเรียกว่า "การประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก" (Earth Summit) ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร (Rio De Janeiro) ประเทศบราซิล ระหว่างวันที่ 3-14 มิถุนายน ค.ศ. 1992 ซึ่งเป็นการประชุมที่นับว่าใหญ่ที่สุดเท่าที่องค์การสหประชาชาติ ได้เคยจัดขึ้นมาก่อน เนื่องจากมีผู้เข้าร่วมประชุมกว่า 30,000 คน มีผู้นำโลกเข้าร่วมมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ มีประมุขของประเทศ หัวหน้าคณะรัฐบาลถึง 103 คน และเจ้าหน้าที่ระดับสูงรวมทั้งสิ้น 176

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเทศ โดยในระหว่างการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาได้มีการลงนามรับรองเอกสารสำคัญ 5 ฉบับ ดังนี้ [11]

1. ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The Rio Declaration on environment and Development) ประกอบด้วยหลักการสำคัญทั้งหมด 27 ประการ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของสหประชาชาติ ในการดำเนินการพัฒนา เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

2. แผนปฏิบัติการที่ 21 (Agenda 21) เป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยในแผนปฏิบัติการที่ 21 ได้มีทั้งหมด 40 บท ดังนี้

บทที่ 1 อารัมภบทของแผนปฏิบัติการ 21
บทที่ 2 ความร่วมมือระหว่างประเทศ
บทที่ 3 การต่อสู้กับความยากจน
บทที่ 4 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการบริโภค
บทที่ 5 ประชากรและความยั่งยืน
บทที่ 6 การคุ้มครองและส่งเสริมสุขภาพมนุษย์
บทที่ 7 การตั้งถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน
บทที่ 8 การตัดสินใจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
บทที่ 9 การคุ้มครองชั้นบรรยากาศของโลก
บทที่ 10 การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน
บทที่ 11 การแก้ไขปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า
บทที่ 12 การต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและความแห้งแล้ง
บทที่ 13 การพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ภูเขา
บทที่ 14 การเกษตรอย่างยั่งยืนและการพัฒนาชนบท
บทที่ 15 การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ
บทที่ 16 การจัดการเทคโนโลยีชีวภาพ

---

[11] สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542), หน้า 25-26.

บทที่ 17 การคุ้มครองและการจัดการมหาสมุทร

บทที่ 18 การคุ้มครองและการจัดการแหล่งน้ำจืด

บทที่ 19 การใช้สารเคมีเป็นพิษอย่างปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

บทที่ 20 การจัดการของเสียที่เป็นอันตราย

บทที่ 21 การจัดการของเสียที่เป็นของแข็งและน้ำโสโครก

บทที่ 22 การจัดการกากกัมมันตรังสี

บทที่ 23 อารัมภบทในเรื่องการส่งเสริมบทบาทของกลุ่มที่สำคัญๆ

บทที่ 24 สตรีในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ 25 เด็กและเยาวชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ 26 การส่งเสริมบทบาทของคนพื้นเมือง

บทที่ 27 ความร่วมมือกับองค์กรเอกชน

บทที่ 28 รัฐบาลท้องถิ่น

บทที่ 29 คนงานและสหภาพแรงงาน

บทที่ 30 ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม

บทที่ 31 นักวิทยาศาสตร์และนักเทคโนโลยี

บทที่ 32 การส่งเสริมบทบาทของเกษตรกร

บทที่ 33 การเงินสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ 34 การถ่ายทอดเทคโนโลยี

บทที่ 35 วิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ 36 การศึกษา ฝึกอบรม และความตระหนักของสาธารณชน

บทที่ 37 การสร้างสมรรถนะเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ 38 การจัดองค์การเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ 39 กฎหมายระหว่างประเทศ

บทที่ 40 ข้อมูลข่าวสารเพื่อการตัดสินใจ

3. <u>คำแถลงการณ์เกี่ยวกับหลักการในเรื่องป่าไม้</u> (Statement of Principle on forests) เป็นแนวทางในการจัดการ การอนุรักษ์ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับป่าไม้ทุกประเภทอันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและรักษาไว้ซึ่งสิ่งมีชีวิตทุกรูปแบบ

4. กรอบอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ (UN Framework on climate change) มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาระดับก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสภาวะอากาศทั่วโลก โดยลดปริมาณการปล่อยก๊าซบางชนิดขึ้นสู่บรรยากาศโลก

5. อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity) เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ยอมรับวิธีการที่จะอนุรักษ์ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต และเพื่อให้เกิดการแบ่งปันผลตอบแทนอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียมกันจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและความแห้งแล้งนั้นเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development หรือ UNCED) โดยกล่าวในบทที่ 12 ของแผนปฏิบัติการแห่งชาติที่ 21 (Agenda 21) ซึ่งได้เสนอแนวทางต่างๆ ในการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและความแห้งแล้ง รวมทั้งได้ให้มีการจัดทำอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายในประเทศที่ประสบปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง และ/หรือ การแปรสภาพเป็นทะเลทรายโดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา (United Nations Convention to Combat Desertification in those countries experiencing serious drought and/or desertification, particularly in Africa หรือ UNCCD) โดยควรดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 1994[12]

ปี ค.ศ. 1992 การประชุมสมัชชาสหประชาชาติครั้งที่ 47 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้รับรองมติที่ 47/188 ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเจรจาระหว่างรัฐบาลว่าด้วยอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯในประเทศที่ประสบปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง และ/หรือ การแปรสภาพเป็นทะเลทรายโดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา (the Intergovernmental Negotiating Committee for the Elaboration of an International Convention to Combat Desertification in those countries experiencing serious drought

---

[12] ไมเคิล คีตติ้ง, แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. แปลโดย กระทรวงการต่างประเทศ (กรุงเทพฯ: สมาคมเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม, มปป.), หน้า 34-35.

and/or desertification, particularly in Africa หรือ INCD) ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะในบทที่ 12 ของแผนปฏิบัติการที่ 21

ปี ค.ศ. 1993 ถึงปี ค.ศ. 1994 ได้จัดการประชุมของคณะกรรมการเจรจาระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ เพื่อร่างอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ รวม 5 ครั้ง ซึ่งการประชุมของคณะกรรมการฯ ทั้ง 5 ครั้ง มีรายละเอียดดังนี้[13]

1. การประชุมครั้งที่ 1 ของคณะกรรมการฯ ได้ขึ้นจัดที่เมืองไนโรบี ประเทศเคนยา ระหว่างวันที่ 24 พฤษภาคม ถึงวันที่ 3 มิถุนายน ปี ค.ศ. 1993 คณะกรรมการฯ ได้เน้นการพิจารณาในเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางเทคนิคเกี่ยวกับการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและขอบเขตของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ซึ่งความขัดแย้งก็ได้เกิดขึ้นทันทีที่มีการร่างภาคผนวกระดับภูมิภาคต่างๆ ในการดำเนินการตามสนธิสัญญา โดยประธานของที่ปะชุมได้เสนอให้พิจารณาภาคผนวกของทวีปแอฟริกาก่อน ส่วนภาคผนวกของภูมิภาคอื่นๆ จะถูกนำมาเจรจาในการประชุมของคณะกรรมการฯ ในสมัยต่อไป โดยข้อเสนอนี้ก็ถูกคัดค้านจากตัวแทนของหลายประเทศจากภูมิภาคอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทวีปอเมริกาใต้ ซึ่งมีความเห็นว่าปัญหาของทวีปอเมริกาใต้มีปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและความแห้งแล้งอย่างรุนแรงเพียงพอที่จะมีการนำมาเจรจาเช่นเดียวกับการทำภาคผนวกของทวีปแอฟริกา ในท้ายที่สุดปัญหาดังกล่าวก็ถูกเลื่อนออกไปพิจารณาในการประชุมของคณะกรรมการฯ ในครั้งต่อไป

2. การประชุมครั้งที่ 2 ของคณะกรรมการฯ ได้จัดขึ้นที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในวันที่ 13 – 14 กันยายน ปี ค.ศ.1993 คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาร่างเนื้อหาของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ซึ่งเตรียมโดยเลขาธิการและเริ่มพิจารณาจากภาคผนวกของทวีปแอฟริกา เอเชีย และละตินอเมริกา และบทนำ

---

[13] William C. Burns, "The International Convention to Combat Desertification : Drawing a line in the Sand," Michigan Journal of International law, : 9.

ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ รวมทั้งความต้องการเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา

3. การประชุมครั้งที่ 3 และการประชุมครั้งที่ 4 ของคณะกรรมการฯ ได้จัดขึ้นที่มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกาและกรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ตามลำดับ ได้พิจารณาร่างเนื้อหาของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ต่อจากการประชุมครั้งที่ 2 และได้พิจารณาร่างเนื้อหาภาคผนวกซึ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติของทวีปแอฟริกา เอเชีย และละตินอเมริกา อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงที่สำคัญเกี่ยวกับแหล่งเงินทุนยังไม่สามารถที่จะตกลงกันได้ในการประชุมครั้งดังกล่าว

4. การประชุมครั้งที่ 5 ของคณะกรรมการฯ ได้จัดขึ้น ณ กรุงปารีส ในระหว่างวันที่ 6-17 มิถุนายน ค.ศ. 1994 คณะกรรมการฯ ได้กำหนดให้มีการพิจารณาเกี่ยวกับเนื้อหาของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ เป็นครั้งสุดท้ายและได้มีการตกลงกันเกี่ยวกับการจัดการทางการเงินโดยกำหนดข้อความที่คลุมเครือของ "ความสำคัญของทรัพยากรที่จำเป็น" (importance of substantial resources) ของประเทศกำลังพัฒนาที่จะต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและความต้องการทรัพยากรใหม่หรือเพิ่มขึ้นของการสนับสนุนทางการเงิน นอกจากนั้นคณะกรรมการฯ ยังได้กำหนดภาคผนวกสำหรับทวีปแอฟริกา เอเชีย ละตินอเมริกา และคาริบเบียนและเมดิเตอร์เรเนียนเหนือจนเสร็จสิ้น

การประชุมของคณะกรรมการฯ อย่างเคร่งเครียดถึง 5 สมัย คณะกรรมการฯ ได้ร่างอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ จนแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน ปี ค.ศ. 1994 ซึ่งถือว่าวันดังกล่าวเป็น "วันแห่งการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย" (the world to combat desertification) และหลังจากนั้นคณะกรรมการฯ ยังได้จัดให้มีการประชุมอีก 6 ครั้ง เพื่อจัดทำร่างระเบียบการดำเนินงานการบริหารองค์กร การบริหารการเงิน แผนการดำเนินงาน และการดำเนินงานทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย จนกระทั่งแล้วเสร็จ

ในวันที่ 14 – 15 ตุลาคม ปี ค.ศ.1994 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ นี้เปิดให้มีการลงนาม ณ กรุงปารีส โดยอนุสัญญาฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 90 หลังจากวันที่มีการส่งมอบเครื่องมือการให้สัตยาบัน ยอมรับ อนุมัติ

หรือยินยอมฉบับที่ 50[14] ซึ่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ดังกล่าวมีประเทศที่ลงนามให้สัตยาบัน (Ratification) ครบ 50 ประเทศเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1996 หลังจากนั้น 90 วัน อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ จึงมีผลบังคับใช้ ดังนั้น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ จึงโดยมีผลบังคับในวันที่ 26 ธันวาคม ปี ค.ศ. 1996 ปัจจุบันประเทศที่ให้สัตยาบันแล้ว 191 ประเทศ โดยมีประเทศในกลุ่มอาเซียนที่เป็นประเทศภาคีสมาชิกแล้ว ได้แก่ กัมพูชา ลาว มาเลเซีย และพม่า ส่วนประเทศฟิลิปปินส์และอินโดนีเซียได้ลงนามรับรองอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ แล้ว

2.2.2 ลักษณะของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ มีสถานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งมีผลผูกมัดต่อประเทศที่ให้สัตยาบันต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ นี้เป็นข้อตกลงที่วางกรอบแห่งพันธกรณีของอนุสัญญาให้ประเทศภาคีดำเนินการอย่างกว้างๆ (Broad Framework) เพื่อแก้ไขปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทราย[15] โดยกำหนดเพียงแนวทางให้แต่ละประเทศปฏิบัติ อันเป็นผลผูกพันทางกฎหมายแก่ประเทศภาคี แต่ตัวอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ไม่ได้ระบุรายละเอียดของพันธกรณีในแต่ละเรื่องไว้ หากแต่รายละเอียดกลับระบุไว้ในการเจรจาประชุมประเทศภาคีสมาชิก (Conference of the Parties หรือ COPs) โยงผ่านทางข้อตัดสินใจ (Decision) ร่วมกันของประเทศภาคี ดังนั้น การที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ได้กำหนดเป้าหมายมากกว่าอธิบายลักษณะวิธีการดำเนินการจึงเป็นการที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ให้โอกาสที่จะพัฒนาเครื่องมืออื่นๆ เพิ่มเติมภายในกรอบของ

---

[14] มาตรา 36 (1) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ

[15] Philippe Cullet, "Desertification," p. 5.

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ในภายภาคหน้าต่อไปได้ เช่น อาจมีการพัฒนาโปรแกรมการดำเนินการที่มีรายละเอียด ซึ่งรายละเอียดหรือแนวทางที่อาจมีการกำหนดต่อไปนั้น อาจมีลักษณะเป็น Soft law หรือกฎหมายระหว่างประเทศประเภทที่ไม่ผูกมัด (การระบุว่ากฎเกณฑ์หรือมาตรฐานระดับโลกมีอยู่อย่างไรนั้นถือว่าเป็น Hard law ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศประเทศที่ผูกมัด) ซึ่ง Soft law ในทางระหว่างประเทศนั้นจะชี้ให้เห็นจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายระดับโลกหรือความคาดหวังของสาธารณชน ซึ่งแม้ Soft law จะไม่ผูกมัด แต่ก็ชี้แนวทางได้ว่าสังคมระหว่างประเทศจะเคลื่อนไหวไปในทิศทางใดและรัฐยินดีที่จะปฏิบัติตามเพียงใด โดยเครื่องมือของ Soft law อาจจะอยู่ในระดับชาติหรือระหว่างประเทศ ซึ่งมีรากฐานจากประสบการณ์ที่มีอยู่ ซึ่ง Soft law โดยทั่วไปที่นำมาใช้ในการอ้างถึงเครื่องมือระหว่างประเทศที่ไม่ผูกมัดระหว่างรัฐบาล เช่น ปฏิญญา (declaration) ข้อมติ (resolution) หลักปฏิบัติ (code of practices) หลักการแนวทาง (recommended principles) มาตรฐาน (standards) แนวทาง (guideline) รวมถึงสนธิหรืออนุสัญญาที่มีลักษณะเป็นกรอบนโยบาย (framework or umbrella treaties)

นอกจากนี้ บางกรณี Soft law เหล่านี้อาจวิวัฒนาการหรือพัฒนากลายมาเป็น Hard law ต่อไปได้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้ได้มากขึ้น โดยการที่รัฐจะนำ Soft law เหล่านี้ไปกำหนดเป็นกฎหมายและแผนระดับชาติ จึงถือว่าเป็นการปฏิบัติของรัฐซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศหรืออาจมีการวิวัฒนาการเป็นสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาได้ในที่สุด ซึ่งทำให้รัฐภาคีต้องยอมรับผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามต่อไป ดังนั้น ประเทศภาคีจึงต้องมีการอนุวัตการตามหลักพื้นฐานของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารายละเอียดในแผนปฏิบัติการแห่งชาติและระดับระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น โดยในการอนุวัตการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ นั้น ควรมุ่งต่อการสร้างรายละเอียดมากขึ้นในแนวปฏิบัติและแนวเทคนิคซึ่งสามารถปรับใช้ได้กับสภาพทางสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันไป

ดังนั้น การที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ฉบับนี้มีลักษณะยืดหยุ่นดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงถือได้ว่าเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในการเรียกร้องให้รัฐต่างๆ ยอมเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ เพราะหากใช้ข้อกำหนดหรือกำหนดรายละเอียดที่มีรายละเอียดที่มี

ลักษณะผูกมัด รัฐแต่ละรัฐซึ่งผลประโยชน์หรือมีจุดยืนที่แตกต่างกันก็อาจจะตัดสินใจไม่เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ได้

2.2.3 ความสัมพันธ์กับอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศอื่น ๆ

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ สามารถช่วยให้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และอนุสัญญาด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องบรรลุวัตถุประสงค์[16] เนื่องจากอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ เป็นกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่กระตุ้นให้มีประเทศภาคีสมาชิกมีการประสานงานในกิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ฉบับนี้กับข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องที่ภาคีสมาชิกเป็นสมาชิกอนุสัญญาเหล่านี้ โดยเฉพาะอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนั้น เพื่อที่จะให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดจากกิจกรรมภายใต้ข้อตกลงแต่ละข้อในขณะที่หลีกเลี่ยงความพยายามที่ซ้ำซ้อน ภาคีสมาชิกจะกระตุ้นการดำเนินโปรแกรมร่วม โดยเฉพาะในด้านวิจัยอบรม การสังเกตการณ์ที่เป็นระบบและการรวบรวม แลกเปลี่ยนข่าวสารในระดับที่กิจกรรมเหล่านั้นจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของข้อตกลงที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ ยังกำหนดให้ข้อกำหนดของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ นี้ ไม่มีผลกระทบต่อสิทธิและพันธกรณีของภาคีสมาชิกรายใดที่มีต่อข้อตกลงระดับทวิภาคี ภูมิภาคหรือระหว่างประเทศที่มีก่อนการบังคับใช้ของอนุสัญญาฉบับนี้[17]

---

[16] อารัมภบท วรรค 23 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ

[17] มาตรา 8 วรรค 2 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายฯ